

Kazimierz Przyboś

INSKRYPCJE W MUSZYŃSKIM KOŚCIELE PARAFIALNYM PW. ŚW. JÓZEFA

Kościół parafialny w Muszynie oraz ruiny zamku są najciekawszymi zabytkami w tej miejscowości. Parafia jest stara i dowodnie istnieje od końca XIV wieku. Kościół najstarszy, drewniany, ponoć jeszcze z XIV wieku, po którym pozostał tylko krzyż obok obecnego przejazdu kolejowego przy ulicy Piłsudskiego, trwał — acz mocno już zmurszały — jeszcze w 1728 roku i odprawiano w nim msze święte. Drugi kościół, również drewniany, powstał przed 1618 rokiem i spłonął po 1728 a przed 1730 r.; śladem po nim jest krzyż koło nowej apteki /1/. Kolejną świątynię Muszyna zawdzięcza biskupowi krakowskiemu Andrzejowi Trzebieckiemu. Ten zasłużony biskup i „odnowiciel” po „potopie” szwedzkim katedry krakowskiej doprowadził do wybudowania w Muszynie nowego murowanego kościoła parafialnego. Budowę zaczęto w 1676 roku i ukończono ją już po śmierci biskupa (zmarł 28 grudnia 1679 r.) w roku 1728, jednak konsekracja świątyni nastąpiła dopiero w 1749 roku /2/. Biskup Trzebiecki sprawił nadto dla kościoła organy i relikwiarz.

Kościół w Muszynie zasługuje na uwagę, bowiem jest jedyną świątynią z fundacji Trzebieckiego, która przetrwała w prawie nie zmienionym stanie do dziś. Jest zbudowany z kamienia i cegły, otynkowany, ma kształt jednonawowej świątyni z węższym prezbiterium zamkniętym półkoliście. Od strony południowo-wschodniej znajduje się dawna zakrystia, z której prowadzą schody na piętro. Na zewnątrz poniżej gzymsu, widoczne są otwory ze strzelnicami kluczowymi. W 1803 roku nadbudowano zakrystię. Z przeciwległej strony znajduje się obecna zakrystia. Ta część świątyni została zniszczona przez powódź w 1813 roku i odbudowano ją już bez piętra. Wnętrze kościoła zakryte jest sklepieniem krzyżowym na gurtach, spływającym na przyścienne filary, dźwigające wydatny, przełamany gzyms. Ściany zewnętrzne natomiast są rozczłonkowane podziałami pilastrowymi, dźwigającymi belkowanie, powyżej którego całą świątynię obiega lekki gzyms kordonkowy. Trójosiową fasadę wieńczy trójkątny przyczółek o podziałach ramowych. Ponad sklepieniami, w kondygnacji strychowej, zachowały się niezwykle interesujące (szczególnie od wewnątrz), oryginalne siedemnastowieczne stanowiska strzelnicze z kluczowymi strzelnicami, wskazujące na obronny charakter kościoła, który po rujnacji zamku stał się najważniejszym punktem obronnym miasta.

Nad wejściem do kościoła jest inskrypcja: RESTAURATA [sc. ECCLESIA] A[nno] Dfomini] MCMLXXXI (tj.: Odnowiona [świątynia] roku pańskiego 1981).

Z kolei na absydzie kościoła znajduje się tablica z jasnego piaskowca o wymiarach 50 cm x 39,5 cm z napisem (litery mają po trzy cm wysokości): OFIARNOŚCIĄ PARAFIAN // PRACE RENOWACYJNE // FUNDAMENTÓW KOŚCIOŁA // ŚW. JÓZEFA ZAKOŃCZONO // DNIA 14-VIII-1993 ROKU // NA CHWAŁĘ BOGU.

Natomiast na wschodniej ścianie nawy głównej kościoła, pod figurą bł. Karoliny Kózki, jest tablica z takiego samego piaskowca o wymiarach 70 cm x 40 cm (z literami po 3,5 cm wysokości) z napisem: FIGURY ŚWIĘTYCH // BŁOGOSŁAWIONYCH POLSKICH // FUNDACJI E[UGENIUSZA] H[ELENY] RYNCZAK Z USA // UROCZYŚCIE POŚWIĘCIŁ // J.E. BP DR JAN STYRNA // 14-VIII-1993.

Nadto na ścianie dawnej zakrystii, na prawo od drzwi, z zewnątrz, umieszczono prostokątny znak wysokościowy z żeliwa z polskim orłem państwowym z koroną, z lat 20-tych. Podobny (ale okrągły) znak wysokościowy znajduje się na prawo od narożnika kaplicy. I na nim widnieje orzeł polski z koroną, wg wzoru przed modyfikacją godła w 1934 roku.

Wewnątrz świątyni, w tejże kaplicy bocznej (na prawo od ołtarza głównego), na ścianie południowo-wschodniej kaplicy, znajduje się tablica (96 cm x 93 cm) ze spiżu, z popiersiem upamiętniającym zasłużonego długoletniego proboszcza muszyńskiego, ks. Eugeniusza Piecha. Napis głosi: ŚP. KS. PRAŁAT // EUGENIUSZ PIECH // 1919-1987 // URODZONY W LIPNICY MUROWANEJ // W LATACH 1956-1987 PROBOSZCZ // PARAFII ŚW. JÓZEFA W MUSZYNIE // ZAŁOŻYCIEL PARAFII // I BUDOWNICZY KOŚCIOŁA // BŁ. MARII TERESY LEDÓCHOWSKIEJ // W MUSZYNIE - FOLWARKU // KAPŁAN WEDŁUG SERCA BOŻEGO // GORLIWY DUSZPASTERZ // A W LATACH OKUPACJI // OFIARNY KAPELAN ARMII KRAJOWEJ // W ROCZNICĘ ŚMIERCI PARAFIANIE I ŻOŁNIERZE AK.

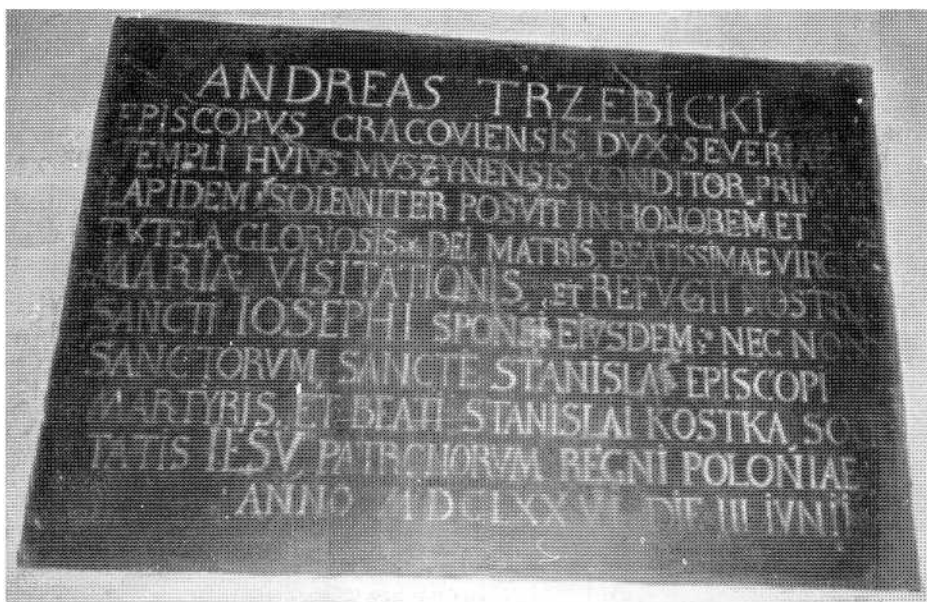
W nawie głównej, po prawej stronie od wejścia, zachowały się dwie tablice upamiętniające powstanie kościoła: jedna poświęcona fundatorowi, biskupowi Andrzejowi Trzebickiemu oraz druga — poświęcona konsekratorowi świątyni, biskupowi Andrzejowi Stanisławowi Załuskiemu. Oto ich opis i treść.

Tablica upamiętniająca biskupa Trzebickiego znajduje się z prawej strony (bliżej wejścia na chór). Jest to tablica z czarnego marmuru z Dębника pod Krakowem o wymiarach 68,4 cm x 48,8 cm z napisem: ANDREAS TRZEBICKI, // EPISCOPUS CRACOVENSIS, DUX SEVERIAE, // TEMPLI HUIUM MUSZYNENSIS CONDITOR PRIMUM // LAPIDEM, SOLENNITER POSUIT IN HONOREM ET SUB- // TUTELA GLORIOSIS MAE [sc. MAIESTATE?] DEI MATRIS, BEATISSIMAE VIRGINIS // MARIAE VISITATIONIS, ET REFUGIINOSTRI: // SANCTI IOSEPHI, SPONSI EIUSDEM: NEC NON // SANCTORUM, SANCTE STANISLAI EPISCOPI // MARTYRIS, ET BEATI STANISLAI KOSTKA, SOCIE= // TATIS IESU, PATRONORUM REGNI POLONIAE, // ANNO MDCLXXVI, DIE III IUNII.

(Andrzej Trzebicki // biskup krakowski, książę siewierski, // kościoła tego muszyńskiego założyciel pierwszego kamienia [węgielnego], uroczyście ofiarował na chwałę i // ku czci majestatu Matki Bożej, Błogosławionej Dziewicy // Marii nawiedzenia i ucieczki naszej, // świętego Józefa Jej oblubieńca, a także // świętych, świętego Stanisława biskupa // męczennika i błogosławionego Stanisława Kostki // jezuity, patronów Królestwa Polskiego // roku 1676, dnia 3 czerwca).

Litery napisu są zróżnicowane dla podkreślenia ważności wzmiankowanych postaci. W pierwszym wierszu imię i nazwisko fundatora podkreślają litery wysokości 3,5 cm.

W drugim wierszu litery mają po 2,7 cm wysokości, a w trzecim i czwartym po 2,5 cm. W wierszu piątym po 2,4 cm, ale w wierszu szóstym 3 cm, zaś słowo NOSTRI napisano literami 3,5 cm. W wierszach od siódmego do jedenastego litery mają po 2,5 cm. Tylko w wierszu dziesiątym słowo IESU oddano literami po 3,3 cm. Napis wykonano starannie i z pewną elegancją. Mimo upływu ponad 300 lat tablica zachowała się bardzo dobrze /3/. Informuje ona dowodnie, że 3 czerwca 1676 biskup Trzebicki położył kamień węgielny, i że wtedy przystąpiono do budowy kościoła.

Tablica poświęcona biskupowi A. Trzebickiemu (fot. K. Przyboś).

Obok, na lewo od powyższej tablicy, znajduje się tablica z czarnego marmuru mocno żyłkowanego szaro-białymi pręgami (wymiary tablicy 80 cm x 60 cm). Jest ona poświęcona konsekratorowi świątyni. Napis na niej głosi: ANDREAS STANISLAUS KOSTKA ZAŁUSKI // EPISCOPUS CRACOVIENSIS, DUX SEVERIAE // TEMPLUM HOC MUSZYNENSE AB // ANDREA TRZEBICKI ANTECESSORE SUO // GLORIOSE CONDITUM IN HONOREM // BEATAE MATRIS VIRGINIS ET // SS [sc. SANCTORUM] PATRONORUM IOSEPHI [,] STANISLAEI MARTYRIS // ET STANISLAEI KOSTKA SOLENNI RITU // CONSECRAWT AN[N]O 1749 DIE 3 AUGUSTI. // DIEM CONSECRATIONIS ANNIVERSORUM // DOMINICAM DECIMAM POST PENTECOSTEM // ADDIGNAVIT.

(Andrzej Stanisław Kostka Załuski // biskup krakowski, książę siewierski // ten kościół muzyński przez // Andrzeja Trzebickiego poprzednika swego // chwalebnie

zbudowany ku czci // Błogosławionej Marii Dziewicy i // świętych patronów Józefa, Stanisława męczennika // i Stanisława Kostki uroczyste według obrządku kościelnego // poświęcił roku 1749 dnia 3 sierpnia. // Dzień poświęcenia świątyni na 10 niedzielę po Zielonych Świątach // przypisał).

Litery na tej tablicy są bardzo zróżnicowane. Imiona i nazwiska biskupów Załuskiego (w wierszu pierwszym), Trzebickiego (w wierszu czwartym) oraz imię Najświętszej Marii Panny (w wierszu szóstym) podkreślono drukowanymi literami. Pozostałe słowa wyryto kursywą, przy czym litery mają po 3 cm wysokości. Dodatkowo zróżnicowano wysokość liter w wierszu pierwszym. Litera „A” w imieniu biskupa Trzebickiego ma 4 cm wysokości, pozostałe litery jego imienia mają po 3 cm, litera „S” w słowie Stanisław ma 3,5 cm, pozostałe — po 3 cm. Z kolei litera „K” w słowie Kostka ma również 3,5 cm (pozostałe po 3 cm), zaś litera „Z” w słowie Załuski ma 3,7 cm wysokości (pozostałe po 3 cm). W wierszu czwartym w imieniu biskupa Trzebickiego pierwsza litera ma 3,5 cm, pozostałe po 3 cm. Litery nazwiska Trzebicki jeszcze silniej zróżnicowano — litera „T” ma 3,2 cm, litera „R” 2,9 cm, pozostałe litery nazwiska po 3 cm. Wreszcie w wierszu szóstym słowo „Beatae” również zróżnicowano — litera „B” ma 3,2 cm, pozostałe po 2,7 cm. Z kolei słowa „Matris” i „Virginis” mają aż po 3,5 cm wysokości. W wierszu szóstym i ósmym słowo „et” zastąpiono symbolem &.

Tablica poświęcona biskupowi A. Załuskiemu (fot. K. Przyboś).

Po konsekracji świątyni tablice były przykryte portretami obu biskupów /4/. Około roku 1960, w związku z likwidacją drewnianego przepierzenia pod chórem, oba portrety (już wtedy uszkodzone) przeniesiono do magazynu pod starą zakrystią. 18 sierpnia 1997 roku, staraniem ks. proboszcza kanonika Józefa Wierzbickiego, siostry Rajmundy Krawczyk i piszącego te słowa, odnaleziono na belkowaniu, dźwigającym dzwon kościelny, tylko jeden z obrazów. Jest bardzo poważnie uszkodzony, nieczytelny i wymaga gruntownej renowacji. Niewątpliwie ten zabytkowy portret, jako oryginalna pamiątka po fundatorze (o ile jest to portret Trzebieckiego) lub konsekratorze kościoła (w wypadku biskupa Załuskiego), zasługuje na pilne poddanie go zabiegom konserwatorskim i odpowiednie wyeksponowanie w muszyńskiej świątyni.

Kościół w Muszynie — pocztówka z 1904 roku (ze zbiorów *Almanachu Muszyny*).

Przypisy:

1. Tadeusz M. Trajdos, *O pierwszym znanym plebanie Muszyny*, w: „Almanach Muszyny”, 1997, s. 12; Grzegorz Golyźniak, *Gotyckie zabytki muszyńskich świątyń*, w: „Almanach Muszyny”, 1996, s. 17-18.
2. Konstanty Hoszowski, *Żywoć Andrzeja Zawiszy Trzebieckiego biskupa krakowskiego i księcia siewierskiego*, Kraków 1861, s. 312-313, 361-362; Akta Kapituły Metropolitalnej Krakowskiej - Acta visitationis cap., t. 60, s. 130-131.
3. Warto zaznaczyć fakt umieszczenia na tablicy wzmianki o św. Stanisławie Kostce. Biskup Trzebiecki był znany jako protektor jezuitów i popierał wysiłki zmierzające do wyniesienia Stanisława Kostki na ołtarze. Wprawdzie już w 1605 roku, za zezwoleniem papieża Pawła V, można mu było oddawać niektóre dowody czci publicznej, zaś w 1670 roku papież Klemens X zgodził się na odprawianie mszy św. i oficjum brewiarzowego o błogosławionym, ale dopiero w 1726 roku papież Benedykt XIII ogłosił go świętym.
4. Władysław Bębynek, *Starostwo muszyńskie, własność biskupstwa krakowskiego*, Lwów 1914, s. 64. Helena Nuzikowska w artykule pt. „Biskupie miasteczko” opublikowanym w „Ziemi”, r.4(1913 r.), s. 736, mylnie informowała o dwu portretach fundatorów kościoła, tj. biskupów Piotra Gembickiego — poprzednika Trzebieckiego — oraz Andrzeja Trzebieckiego (por. Barbara Rucka, *Kościół pod wezwaniem św. Józefa w Muszynie*, Muszyna 1992, s.30). Istnienie portretu Trzebieckiego odnotował jeszcze w 1950 r. Tadeusz Chrzanowski (zob. *Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. I*, Warszawa 1953, s. 308-309).

Od redakcji:

Fotografię odnalezionego domniemanego portretu biskupa Trzebieckiego prezentujemy na kolorowej wkładce w środku Almanachu Muszyny.